

Ivo Pranjković
Filozofski fakultet, Zagreb

Funkcionalni stilovi i sintaksa

U prilogu je riječ o sintaktičkim osobitostima funkcionalnih stilova (znanstvenoga, publicističkoga, administrativnoga, beletrističkoga i razgovornoga) hrvatskoga standardnog jezika. Posebna se pozornost posvećuje razlici između »apstraktnih« i »konkretnih« funkcionalnih stilova te raznolikim vrstama nominalizacije koja je svojstvena apstraktnim funkcionalnim stilovima (posebno znanstvenom i administrativnom).

0. Od gramatičkih razlika među pojedinim funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnog jezika, a među tim stilovima obično se spominju razgovorni, beletristički, znanstveni, publicistički i administrativni, sintaktičke su bez sumnje najbrojnije iako im se dosada u kroatistici posvećivalo malo pozornosti, kao što se nažalost malo pozornosti posvećivalo i funkcionalnim stilovima općenito. Ovaj će prilog biti pokušaj da se na neke od karakterističnijih takvih razlika barem u naznakama upozori.

1.0. Vrlo važna, ako ne i najvažnija sintaktička razlika između pojedinih funkcionalnih stilova sastoji se u tome što u jednim prevladavaju glagolske, a u drugim imenske konstrukcije. S obzirom na to koje od tih konstrukcija prevladavaju u pojedinom funkcionalnom stilu, svi bi se ti stilovi (za ovu priliku) mogli podijeliti na apstraktne i konkretne. Apstraktnima bi pripadali znanstveni, administrativni i publicistički, dok bi među konkretne išli razgovorni i beletristički¹.

Budući da glagolske konstrukcije sadrže u načelu predikacijska čvorišta, pa su u tom smislu »dubinske«, imenske je konstrukcije opravdano smatrati se-

1. Beletristički stil može biti i naglašeno konkretan (to se posebno odnosi npr. na pjesništvo i tzv. opisivačku prozu) i manje ili više apstraktan (npr. književnoznanstvena esejistika i, uopće, »intelektualizirana« proza).

kundarnima, tj. pretpostavljati da su one na neki način izvedene iz glagolskih konstrukcija. To »izvođenje« imenskih konstrukcija od glagolskih naziva se nominalizacijom.

Nominalizacija je način da se pojedina struktura učini statičnom, »deproce-sualiziranom«, obezličenom, »opredmećenom«. U takvim je strukturama agens uglavnom nepoznat ili je u tzv. pasivnoj poziciji, objekt je neiskazan², a vrijeme neeksplicirano. Zato je nominalizacija glavni način intelektualizacije ili tzv. eu-ropeizacije³ iskaza (govora, teksta).

Nominalizacije ima više tipova, a ovom ću prilikom posebno upozoriti na one koji se mogu nazvati: 1. kondenzacijom, 2. dekompozicijom, 3. prepozicio-nalizacijom i 4. intenzifikacijom.

1. 1. Kondenzacija je tip nominalizacije u kojem se nerečenična jezična sredstva pojavljuju u funkciji priopćavanja rečeničnih sadržaja. Riječ je dakle o svoje-vrsnoj »nerečeničnoj predikaciji« odnosno o konstrukcijama kojima je svojstve-na semantička ekvivalentnost s onim strukturama koje sadrže lične glagolske oblike.

Ta se semantička ekvivalentnost može izražavati: 1. verbidima, tj. neličnim (indefinitnim) glagolskim oblicima, npr. *Rade šuteći* (← *Rade i šute*), *Umirili smo ih obećavši doći* (← *Umirili smo ih kad/jer smo obećali doći*);

2. (od)glagolskom imenicom, npr. *Došli su u grad radi kupnje oružja* (← *Došli su u grad da kupe oružje*);

3. odglagolskim prilogom, npr. *Stajao je nepomično* (← *Stajao je i nije se micao*);

2. Najvažniji razlog tzv. dekompozicije predikata, koja je jedan od tipova nominalizacije iskaza, jest neutralizacija prijelaznosti predikacije, koja je potrebna u mnogim tipovima tekstova, posebice tekstova administrativnoga i znanstvenoga stila. Prijelazni glagol naime zahtijeva objekt, a ako se takav glagol u funkciji predikata dekomponira, onda se objekt može izostaviti. Tako npr. uz prijelazne glagole *procijeniti*, *narediti* ili *analizirati* obvezatno dolazi objekt (npr. *procijeniti štetu*, *narediti povlačenje*, *analizirati pjesmu*), a ne mora doći uz dekomponirane konstrukcije *obaviti procjenu*, *izdati naređenje* ili *(iz)vršiti analizu*.

3. Od hrvatskih je jezikoslovaca na tu »europeizaciju«, prije svega novinarskoga jezika (tj. tekstova publicističkoga stila) prvi, bar koliko je meni poznato, izravno upozorio Stjepan Ivšić u članku *Novine i evropeiziranje našega jezika* (Ivšić 1938: 105–113). On, između ostaloga, upozorava i na to da se u novinskim tekstovima vrlo često kaže kako je tko *u mogućnosti* ili *u nemogućnosti* a ne kako što može ili ne može, napominje da se imenice tipa *predmet* prečesto upotrebljavaju i odnose na svašta (ne samo da nešto može biti *predmet rasprave* nego i netko može biti npr. *predmet dočeka*), ne kaže se da se što *ispituje*, *provjerava* ili *utvrđuje*, nego da se *pristupa ispitivanju*, *provjeravanju* ili *utvrđivanju* i sl. Svemu tome Ivšić dodaje još nešto što je vrlo važno, a to je da novinarski jezik ostaje plastičan i pored takvih konstrukcija (jer se često konkretni izričaji rabe u apstraktnom značenju). To je važno zato što se vrlo često, osobito npr. u nastavi, ističe kako su takve konstrukcije »suhoparne«, šablonizirane, kako nisu »u duhu hrvatskoga jezika«, pa ih treba izbjegavati i sl. Međutim, treba ih izbjegavati samo u onim tipovima tekstova kojima nisu primjerene, a u onima kojima su primjerene, kao npr. u tekstovima administrativnoga stila, ne samo da ih ne treba izbjegavati nego im se treba, pa i mora davati prednost pred glagolskim konstrukcijama.

4. odglagolskim pridjevom, npr. *Uspjeli su u tome pojačanom proizvodnjom* (← *Uspjeli su u tome tako što su pojačali proizvodnju*) te

5. deadjektivnom imenicom, npr. *Neki vjeruju u realnost telepatije* (← *Neki vjeruju da je telepatija realna*) (usp. Radovanović 1990: 14).

1. 2. 0. Dekompozicija (predikata) tip je nominalizacije unekoliko suprotan prethodnome. U njemu se naime predikacija ne sažima (ne kondenzira), nego se naprotiv rastavlja na glagolsku (kopulativnu ili semikopulativnu) i imensku sastavnicu. Riječ je o suodnosima tipa *popisivati* → *vršiti popis*, tj. o pojavi predikata koji se katkada naziva i analitičkim.

1. 2. 1. Takve dekomponirane, analitičke konstrukcije s glagolima kopulativnog tipa u hrvatskome jeziku najčešće imaju ustrojstvo: 1. kopula + odglagolska imenica u lokativu, npr. *biti u sukobu, u zavadi, na gubitku, pri piću* itd.; 2. kopula + besprijedložni ili prijedložni genitiv, npr. *biti mišljenja, (ne) biti sumnje, biti od koristi* i sl. i 3. kopula + odglagolski nominativ + kvantifikator ili kvalifikator, npr. *Povećanje proizvodnje bilo je neznatno* (← *Proizvodnja se neznatno povećala*) itd.

1. 2. 2. Od semikopulativnih glagola u dekomponiranim se konstrukcijama najčešće javljaju: (iz)vršiti (*izbor, analizu, zločin*), imati/nemati (*dojam, potrebu; mogućnosti, utjecaja*), davati/dati (*pristanak, doprinos, prednost*), voditi (*razgovor, evidenciju, bitku*), pružiti/pružati (*podršku, pomoć*), podnijeti/podnositi (*prijedlog*), obaviti/obavljati (*razgovor*), izraziti/izražavati (*sumnju*), (po)činiti (*samo-ubojstvo*), izdati/izdavati (*naredbu*) itd. (usp. Radovanović 1990: 59–65).

1. 3. Poseban tip nominalizacije mogao bi se nazvati prepozicionalizacijom pri čemu se misli ne samo na već spomenute konstrukcije u kojima prijedlozi uz odglagolske imenice funkcioniraju kao svojevrzne inačice veznih sredstava, npr. *Nije došao zbog bolesti* ← *Nije došao zato što/jer je bio bolestan*, nego i kao sredstva za nominalizaciju priloga ili pridjeva, tj. za njihovo preoblikovanje u prijedložne izraze, što je također svojstveno apstraktnim funkcionalnim stilovima, npr. *brzo* ← *na brzinu*, *lako* ← *na lak način*, *kako* ← *na koji način*, *vrlo glasno* ← *iz svega glasa*, *vrlo rano* ← *u ranu zoru*; *oprezan* ← *na oprezu* itd.

1. 3. 1. I napokon, poseban tip nominalizacije, svojstven također apstraktnim funkcionalnim stilovima, posebice administrativnom, mogao bi se nazvati intenzifikacijom. Riječ je zapravo o procesu proširivanja pojedinih imenskih konstrukcija novim imenskim (pleonastičnim) elementima, kojima je funkcija da preciziraju ili istaknu sadržaj poruke, npr. *u politici* → *u oblasti politike*, *u Dalmaciji* → *na području Dalmacije*, *u zakonodavstvu* → *u domeni zakonodavstva*, *u turističkoj privredi* → *u sektoru turističke privrede*, *u informiranju* → *u sferi informiranja* ili *u sferi informativne djelatnosti*, *u međunarodnoj suradnji* → *na polju međunarodne suradnje* itd.

1. 3. 2. Vrlo je slična opisanoj i nominalizacija vezana za pojavu imenskih riječi koje se zbog svoga vrlo uopćenoga značenja katkada približavaju neznače-

nju, a koje bi se mogle nazvati riječima–parazitima⁴. Ta je pojava također posebno svojstvena administrativnom stilu.

Među riječima toga tipa osobito su frekventne: *sustav/sistem* (*informiranja, planiranja, udruživanja* i sl.), *struktura* (*čitatelja, stanovništva, radnih mjesta* i sl.), *politika* (*zapošljavanja, dogovaranja* i sl.), *režim* (*cijena, studija* i sl.), *mehanizam* (*dogovaranja, reprodukcije* i sl.), *problem* (*vanjskoga duga, školovanja sesoske mladeži, gradnje zaobilaznica* i sl.), *pitanje* (*likvidnosti, namjenskih kredita, izvozne politike*⁵ i sl.) itd.

Treba napomenuti da pleonazmi ovoga tipa, bez obzira na njihovu »parazit-sku« narav, nisu nešto što treba izbjegavati i/ili smatrati pogrešnim u svim funkcionalnim stilovima. Naprotiv, oni su u funkcionalnim stilovima apstraktnijega tipa posve obična i vrlo česta pojava, a pogrešnim treba smatrati samo pretjerivanje u njihovoj uporabi ili uporabu u funkcionalnom stilu kojemu oni nisu svojstveni.

2. 1. 1. I neka su značenja hrvatskih prijedloga vezana više ili manje za pojedine funkcionalne stilove. Tako je npr. relativno značenje prijedloga i prijedložnih skupova vezano za one funkcionalne stilove koje smo nazvali apstraktnima. Njihova apstraktnost proizlazi otuda što su takvi elementi na neki način također pleonastični jer znače odnos, »ticanje« u najširem smislu, a manje ili više uopćeno značenje odnosa svojstveno je pojedinim kosim padežima, a ne prijedlozima. Drugim riječima, prijedlozi relativnoga značenja ne konkretiziraju padežna značenja, što je inače prijedlozima svojstveno, nego ih još i »apstrahiraju«. Takvi su npr. prijedlozi i prijedložni skupovi *u (s)vezi s(a) + I* (*u vezi s vašim pitanjem*), *s obzirom na + A* (*s obzirom na aktualnu situaciju*), *glede + G* (*glede njihova izostanka*), *po pitanju + G* (*po pitanju deviznoga poslovanja*)⁶ itd.

2. 1. 2. Da su prijedlozi i prijedložni spojevi, kako je već rečeno, doista inačice vezničkih struktura, lijepo pokazuju i konstrukcije s ovim značenjem jer se ono, tj. značenje »prijedložnog potpadeža relativa« (usp. Pranjković 1996: 225), može izraziti i zavisnom surečenicom (klauzom), npr. *Kad je riječ o tom problemu..., Što se tiče vašega prijedloga...* itd., s tim što ovakve konstrukcije nisu svojstvene (samo) apstraktnim funkcionalnim stilovima nego su npr. česte i u razgovornome stilu (osobito u dijalozima).

2. 2. 1. I neka su uzročna značenja prijedloga više ili manje vezana za pojedine funkcionalne stilove. Tako će npr. uzrok kriterija (*causa cognoscendi*), koji se u hrvatskome izražava poprijedloženim prijedložnim izrazima *na osnovi* ili *na temelju + G* (npr. *na osnovi čvrstih argumenata /tvrditi što/*), biti vezan za apstrakne funkcionalne stilove, posebice, npr. za znanstveni, a vrlo je slično i

4. Većinu takvih riječi čine internacionalizmi, i to zato što su semantički neprozirni, pa su podložniji uopćavanju i/ili proširivanju značenja.

5. Ovaj posljednji primjer pokazuje kako tih riječi–parazita može biti i više u jednoj konstrukciji, pa se npr. umjesto naprosto o *izvozu* govori o *pitanju izvozne politike*.

6. Ovome je tipu konstrukcija svojstvena izrazita »administrativna ukočenost« zbog koje se normativno ne preporučuju.

s uzrokom povoda (s tim da će on biti tipičniji za publicistički stil), koji se u hrvatskome izražava prepozicionaliziranim instrumentalom ili *u*-lokativom imenice *povod* (Pranjković 1996: 230). Tako će npr. u razgovornom stilu biti obično: *Sastali su se za godišnjicu/na godišnjicu mature*, a u publicističkom, »novinarskom« stilu redovito će biti: *Sastali su se povodom/u povodu godišnjice mature*.

2. 2. 2. Neke su prijedložne konstrukcije s uzročnim značenjima danas obilježene kao zastarjele, pa i to može biti razlogom njihove funkcionalnostilske diferencijacije. Tako su primjerice konstrukcije s prijedlogom *s(a)* i u značenju djelatnoga uzroka, uzroka izazivača (*causa efficiens*), npr. *s neznanе болјке (stradati)* i u značenju uzroka razloga, npr. *sa svojega junaštva (postati slavan)* danas izrazito arhaične, pa se eventualno mogu sresti u beletrističkom stilu, ali ne u ostalima, pogotovo ne u znanstvenome ili administrativnom⁷ (Pranjković 1996: 229).

2. 3. U hrvatskome su jeziku vrlo česte pogodbene (kondicionalne) zavisnosložene rečenice, koje su uz to još i gramatički diferencirane (dijele se na stvarne, moguće i nestvarne). Zato se pogodbenost rijetko izražava prijedložnim/nominalnim konstrukcijama, a i kad se izražava, onda su to u pravilu konstrukcije vezane za apstraktne funkcionalne stilove. To osobito vrijedi za konstrukcije s poprijedloženim prijedložnim izrazom *u slučaju*, npr. *U slučaju kiše (predstava se odgađa)*, *U slučaju rata (ugovor ne bi vrijedio)* i sl.

3. Važne sintaktičke razlike između pojedinih funkcionalnih stilova na razini složene rečenice proizlaze ponajprije otuda što je u jednim običnija asindetaska, a u drugim sindetska veza, u jednim koordinacija (bilo veznička bilo asindetaska), a u drugima subordinacija. Konkretnim funkcionalnim stilovima svojstveni su asindetizam i koordinacija, a apstraktnima sindetizam i subordinacija. Sve se to može vrlo jasno vidjeti usporedimo li (prva) dva teksta koji pripadaju konkretnim stilovima s (drugim) dvama tekstovima koji pripadaju apstraktnim funkcionalnim stilovima. Prvi je tekst ulomak pjesme Branka Ćegeca *Stanje stvari*, kojemu je svojstven asindetizam »najprimitivnijeg« tipa, drugi je početni dio Ujevićeve pjesme u prozi pod naslovom *Putovanje*, za koju je karakteristična ponajprije veznička koordinacija, treći je tekst tipičan uzorak jednog poslovnog dopisa (predstavlja dakle administrativni stil, odnosno administrativno-poslovni podstil), a četvrti je uzet iz rasprave Radoslava Katičića *Rečenice u rečenicama* i predstavlja znanstveni stil:

I. vani pada kiša
 gadi mi se čitati hugoa

7. Nešto posve slično može se reći za partitivno značenje konstrukcija s prijedlogom *od*, koje su danas obilježene kao specifična svojstva tzv. biblijskog stila, npr. *(Tko pije) od ove vode (opet će ožednjeti)* i sl., o posesivnom značenju konstrukcija s istim prijedlogom, npr. *vrata od utrobe*, o ekskluzivnom značenju konstrukcija s prijedlogom *do*, npr. *Nitko da ne dođe do prijatelja drag* te o poredbenom značenju konstrukcija s prijedlogom *preko*, npr. *Nema sela preko našega* (Pranjković 1996: 230–234).

cibona igra u beču.
tamo ima čokolade.
Emilija voli čokoladu
vani pada kiša (Čegec–Mićanović 1995: 218)

- II. Drugi prte za sobom teške kovčege i sanduke; ali moja je prtljaga lakša od paunova perca i sunčane zrake.
Jer nemam ni zlata ni srebra, ni pokućstva ni posuda ni rublja u pletenim košarama ili izrezanim škrinjama.
(Mrkonjić–Pejaković–Škunca, 1992: 70)
- III. S obzirom na to da se prošloga tjedna nismo uspjeli čuti telefonski, javljam vam da ćemo, nakon što se dogovorimo sa svojim poslovdstvom, svakako biti prisutni na proljetnom sajmu, na kojem bismo se rado sreli s predstavnicima vaše tvrtke kako bismo se dogovorili o ovim temama...
- IV. Da je atribuciju dobro shvatiti kao preobličenu predikaciju, vidi se i po tom što se s pridjevom kao predikatnim imenom često u atribut preoblikuje i priloška oznaka. Tako je unutrašnje ustrojstvo atributa isto kao i unutrašnje ustrojstvo predikata. Kad bi se dakle atribut uveo u ustrojstvo ishodišnih rečenica, moralo bi se u istoj ishodišnoj rečenici više puta ponavljati isto ustrojstvo: jednom kao predikat i, bar u načelu, neograničeno puta kao atribut. Sve bi to stvaralo znatne teškoće i komplikacije koje sve otpadaju ako se atribut opisuje kao preobličeni predikat.
(Katičić 1971; 114)

4. 1. Još veće razlike između konkretnih i apstraktnih funkcionalnih stilova mogu se zamijetiti na razini teksta. Dok se u konkretnim funkcionalnim stilovima rijetko susreću tzv. konektori, tj. vezna sredstva na razini teksta (često ih, kao npr. u citiranom ulomku pjesme Branka Čegeca, uopće nema), dotle su oni u apstraktnim funkcionalnim stilovima vrlo česti i predstavljaju ponajvažnija sredstva u organizaciji teksta. To posebno vrijedi za znanstveni funkcionalni stil, u kojem osobito često susrećemo adverzativne (npr. *međutim, naprotiv, za razliku od toga, druga je stvar...* itd.), eksplikativne (npr. *naime, drugim riječima, to jest, točnije rečeno* i sl.) i konkluzivne konektore (npr. *dakle, prema tome, jednom riječju, sve u svemu, sve to upućuje na činjenicu da...* itd.), ali se često susreću i ostali: temporalni (npr. *u međuvremenu, poslije toga, prije toga, zatim* i sl.), aditivni (npr. *štoviše, osim toga, uz to* i sl.), koncesivni (*ipak, svejedno, usprkos tome, unatoč svemu* i sl.), kondicionalni (npr. *u tom slučaju, inače* i sl.) itd. (usp. Silić 1984: 109–132, Velčić 1987: 56–108 i Pranjković 1993: 219–226).

4. 2. Funkcionalni stilovi razlikuju se međusobno i s obzirom na to po kojem se od dvaju osnovnih načina organizira tekst: po tzv. linearnoj ili po tzv. paralelnoj tekstnoj sekvenciji. U tekstu organiziranom po linearnoj tekstnoj sekvenciji rečenice (logično) slijede jedna iz druge pa su međusobno povezane i strukturno i smisaono, a u tekstu organiziranom po paralelnoj tekstnoj sekvenciji prevladavaju »autosemantične« rečenice koje tekst čine otvorenom strukturom (usp. Silić 1984: 135–148). Linearna tekstna sekvencija svojstvena je apstraktnim tipovima teksta (kojima je svojstveno »raspravljanje«, usp. ulomak Katičićeva teksta) i pripovjednoj prozi beletrističkoga stila (kojoj je svojstveno tzv. pripovijedanje), a paralelna tekstna sekvencija konkretnijim funkcionalnim stilovima, npr. onima kojima je svojstveno »opisivanje«, i to prije svega ono »statično«, npr. ono u kojem se može govoriti o »nizanju odjelitih detalja« (usp. ulomak Čegecove pjesme).

5. 0. Ponajvažnija razlika između pojedinih funkcionalnih stilova sa sintaktičko–leksičkoga stajališta jest činjenica da riječi u pojedinim od tih stilova imaju različita spajidbena svojstva (tzv. valentnost). Dok je npr. spajidbenost riječi u administrativnom stilu posve ograničena, dotle se u beletrističkom često približava neograničenosti. To najviše dolazi do izražaja u pjesništvu, osobito novijem. U pjesništvu je to jedno od glavnih sredstava resemantizacije (preosmišljavanja) iskaza koja doprinosi deautomatizaciji jezičnoga koda (usp. Pranjković 1988: 187–194).

5. 1. Često se pritom narušava i gramatička valentnost u najužem smislu, kao u ovim primjerima u kojima se odstupa od rekcijjskih pravila:

*Tako **te šutim*** (Pešorda 93)⁸
*Naša papirnata tijela **leluju se u piruete*** (Jurica 134)
*tko mi je **tebe narastao*** (Žagar 191)
***ne da me** da virim između redaka* (Žagar 193)
***umrem svaku pjesmu** osim tebe* (Žagar 199)

5. 2. 1. Češći je, naravno, slučaj da se narušava leksička valentnost sastavnica, kao u primjerima: *obećani rajski jogurt* (Jendričko 37), *romantični odnos s optimističkim futuroom* (Jendričko 38), *korak kiše; krak vode koja hoda* (Maleš 69), *kaučukovac ko gaučo jauče* (Maleš 70), *zrno vode oblači košulju čitanke* (Maleš 71), *navečer navinem pištolj na šest* (Igrić 105), *rutavi riter tare jantar o zrno, duboko* (Jelušić 112), *izokronični gibanj podsvjesnog njihala* (Jelušić 113), *usta propuha* (Jelušić 114), *tamjanizirana kušnja* (Z. Kovač 116), *brid zime* (Jurica 133), *skakutave idile* (Burazer 138), *empirijske ličinke* (Vrga 147), *oh kopno oklopno* (Bajić 150), *njegov samostan nije stereo* (S. Begović 153), *okrugli glagol u grlu* (S. Begović 155), *mračni se papir* (Žagar 182), *pokojne kruške* (Žagar 190), *čarobni skupljač tišine* (Žagar 191), *stado bijelih psalama*

8. Svi primjeri koji slijede uzeti su iz Čegec–Mićanovićeve antologije: navodi se ime autora i broj stranice.

tiskala u tihu vodu (Žagar 192), *obrnuto nebo* (Žagar 196), *tišina u srcu snijela crna jaja* (Žagar 198), *libreto za sviralu i strojnicu* (Stojić 202), *violina seksa* (Stojić 204), *A dalje iza tih opozicija porazne se poze steru* (Boban 213), *Moj miš ne sniva rumeni metajezik* (Čegec 216), *Mašu mi brodovi i klaviristice* (Čegec 226), *popijem noć kroz nos do ponoći* (Matoušek 236), *pretovario te u neodređeni pridjev* (M. Mićanović 253), *Što bi na to rekli? imenica glagol prijedlog imenica glagol prijedlog zarez uzvik hopla!* (M. Mićanović 256), *lusteri isijavaju šalove prvoga jutarnjeg znoja; suludi sekreti jeseni* (Rešicki 268), *prva tročetrvtinka prašine* (Rešicki 275), *dekliniram spletove kostiju* (Bagić 294), *mrak u slikovnicama* (Bagić 295), *neobrijani vjetar* (Bagić 305), *labirinti praznine prava su meta trgovcima disanjem* (Bagić 306) itd.

5. 2. 2. Narušavanje gramatičko–leksičke valentnosti odnosno preosmišljavanje iskaza još se više pojačavaju ako je jedna od sastavnica kakav neologizam, npr. *diše škržno* (Maleš 73), *svako je ukrevetoljublje takvo* (Z. Kovač 117), *treći je žut bio u žutoumnici* (Mazur 128), *jasnovid zebne vode* (Jurica 135), *kad bi škare proškarale modrinu* (Bajić 148), *dok trgovci i nebosječe ne odu* (Katunarić 165), *stablasta je najmojija* (Žagar 181), *padnuta sam zemunica* (Žagar 182), *zrniš mi se sol je gusta tamna krv* (Žagar 190), *suhodaju pustinjom suhих očiju* (Žagar 193), *snijeg je kao knez ušao u kuću, pahuljao ju* (Žagar 197), *gdjegoduješ svremenovremeno* (E. Kovač 230) itd.

6. U ovom je prilogu upozoreno samo na neke karakteristične razlike između pojedinih funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika, i to uglavnom samo na one koje su u uzročno–posljedičnoj vezi s oprekom između funkcionalnih stilova apstraktnoga i funkcionalnih stilova konkretnoga tipa. Naravno da su razlike puno brojnije i raznovrsnije te da sve one zaslužuju da budu uočene, opisane i sistematizirane. To će bez sumnje rezultirati vrlo važnim spoznajama i o hrvatskome standardnom jeziku općenito i o funkcionalnostilističkom aspektu toga jezika posebno.

Izvori i literatura

- Čegec, Branko i Miroslav Mićanović: *Strast razlike tamni zvuk praznine, Hrvatsko pjesništvo osamdesetih i devedesetih*, Quorum, XI, br. 5/6, Zagreb, 1995.
- Ivšić, Stjepan: *Novine i evropeiziranje našega jezika*, Hrvatski jezik, 5–6 Zagreb, 1938, str. 105–113.
- Katičić, Radoslav: *Jezikoslovni ogledi*, Školska knjiga, Zagreb 1971.
- Katičić, Radoslav: *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, HAZU — Globus, Zagreb, 1991.
- Mrkonjić, Zvonimir, Hrvoje Pejaković i Andriana Škunca: *Naša ljubavnica tlapnja. Antologija hrvatskih pjesama u prozi*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1992.
- Pranjić, Krunoslav: *Jezik i književno djelo*, Školska knjiga, Zagreb, ²1973.
- Pranjković, Ivo: *Hrvatska skladnja*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1993.
- Pranjković, Ivo: *Nedimenzionalna značenja prijedloga u hrvatskome jeziku*, Riječki filološki dani, zbornik radova 1, Rijeka, 1996, str. 225–236.
- Pranjković Ivo: *Nominalizacija i dekompozicija* (»poimeničenje« i »razglagoljenje«), Republika, XLVII, br. 5–6, Zagreb, 1991, str. 315–319.

- Pranjković, Ivo: *O nekim gramatičko–leksičkim osobitostima suvremenog hrvatskog pjesništva*, u: *Suvremeno hrvatsko pjesništvo* (zbornik), Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1988, str. 179–196.
- Radovanović, Milorad: *Spisi iz sintakse i semantike*, Sremski Karlovci — Novi Sad, 1990.
- Silić, Josip: *Od rečenice do teksta (Teoretsko–metodološke pretpostavke nadrečeničnog jedinstva)*, Liber, Zagreb, 1984.
- Silić, Josip: *O jednoj mogućnosti organiziranja vezanog teksta*, u: *Izborna nastava u gimnaziji*, Sarajevo, 1973, str. 145–165.
- Tošović, Branko: *Funkcionalni stilovi*, Sarajevo, 1988.
- Tošović, Branko: *Stilistika glagola*, Wuppertal, 1995.
- Velčić, Mirna: *Uvod u lingvistiku teksta*, Školska knjiga, Zagreb, 1987.

Functional Styles and Syntax

This paper discusses syntactic features identifiable in different functional styles of the Croatian language (scientific, journalist's, administrative, literary, spoken). Special attention is paid to the difference between »abstract« and »concrete« functional styles and to various kinds of nominalization which is typical of the abstract functional styles (especially the scientific and administrative).